

**Utbildningsnämndens
handlingsplan mot
våldsbejakande
extremism
Maj 2017**

stockholm.se

Utbildningsförvaltning
Handlingsplan mot våldsbejakande extremism
Maj 2017

Dnr:
Utgivningsdatum:
Kontaktperson:

Innehåll

Inledning	4
Lägesbild.....	5
Förebyggande arbete.....	5
Förhindrande arbete	9
Samverkan	10
<i>Sammanfattningen av utbildningsnämndens åtgärder mot våldsbejakande extremism, år 2017</i>	<i>11</i>

Inledning

Regeringen definierar våldsbejakande extremism som ideologier, rörelser och miljöer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer.¹ Våldsbejakande extremistmiljöer kan utgöra ett hot mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. På så sätt kan våldsbejakande extremistmiljöer utgöra ett hot mot hela demokratin och dessutom ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Den som inom en extremistisk miljö begår brott för sin sak, eller stödjer att ideologiskt motiverade brott begås, har tagit sig rätten till tolkningsföreträde och anser sig agera med ett ärofyllt uppdrag där målet är det som de själva uppfattar är det bästa för samhället. Den demokratiska processen underkänns av extremisterna och de ser det därför som motiverat att ta till odemokratiska metoder i kampen för att uppnå det de uppfattar vara det ideala samhället.²

I maj 2016 beslutade kommunstyrelsen om stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism.³ Av riktlinjerna framgår det att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. Syftet med handlingsplanerna är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå. Handlingsplanerna kommer årligen att följas upp inom ramen för den ordinarie styrningen med verksamhetsplan och verksamhetsberättelse. Det finns en central samordnare för arbetet mot våldsbejakande extremism, vid stadsledningskontoret. Inom utbildningsförvaltningen finns också en samordnare för arbetet mot våldsbejakande extremism, som fungerar som kontaktperson till den centrala samordnaren.

I det följande redovisas utbildningsnämndens handlingsplan mot våldsbejakande extremism. Handlingsplanen följer de anvisningar som stadsledningskontoret har tagit fram.⁴

¹ Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (Skr. 2014/15: 144)

² Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser (Ds 2014:4), s. 17

³ Stadens arbete mot våldsbejakande extremism Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram Dnr 155-943/2015

⁴ Anvisningar – lokala handlingsplaner mot våldsbejakande extremism 2017-01-27

Lägesbild

Generellt sett är begreppet våldsbejakande extremism nytt och relativt okänt på Stockholms stads skolor. Viss propaganda och försök till rekrytering kan förekomma på skolor, men det sker troligen inte på ett systematiskt sätt. En analys av uppgifterna i incidentrapporteringssystemet RISK (numera KIA) visar endast på ett fåtal incidenter i ett par specifika områden där propaganda och agitation har förekommit främst från vitmaktrörelse, som har rapporterats i form av bråk och klotter.

Lägesbilden varierar över staden och ser olika ut för Stockholms stads cirka 150 kommunala grund- och gymnasieskolor. Lokal samverkan sker mellan stadsdelsförvaltning, polis och skola utifrån stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism. Det ska där tas fram en lokal lägesbild, som grund för respektive stadsdelsnämnds handlingsplan. Denna är ett viktigt underlag för varje skola.

Det är viktigt att höja medvetenheten om fenomenet våldsbejakande extremism och dess möjliga påverkan, inte minst då det finns en tendens att tro att det inte förekommer i den egna skolan. Varje skola behöver identifiera behovet av särskilda informations- och utbildningsinsatser för att kunna anpassa dessa insatser utifrån lokala förutsättningar och behov. Inom utbildningsförvaltningen ska det samtidigt finnas gemensamma utgångspunkter för arbetet mot våldsbejakande extremism och det ska ske en förvaltningsövergripande samordning.

Förebyggande arbete

Pågående arbete utifrån skolans uppdrag

En del i skolans uppdrag är att främja demokratiska värderingar. Av skollagen framgår att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Detta kommer också till uttryck i läroplanerna, kursplanerna och ämnesplanerna, som styr utbildningens och undervisningens utformning och innehåll. Bland de övergripande målen i grundskolans läroplan ingår att ”ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället”. Av läroplanen för gymnasieskolan framgår det att de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla är

”människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor”. Motsvarande skrivning finns i grundskolans läroplan. Styrdokumentet fokuserar även på mänskliga rättigheter, kunskap om nationella minoriteter samt vikten av likabehandling.

Alla skolor ska arbeta för trygghet och studiero samt mot kränkningar och diskriminering. Det förebyggande arbetet mot kränkningar, trakasserier och diskriminering ska göras årligen och utgå från en kartläggning av skolans behov och identifierade risker för kränkningar, trakasserier och diskriminering. Det är viktigt att skolorna i detta arbete även är uppmärksamma på signaler om förekomsten av våldsbejakande extremism. De förebyggande åtgärderna som ska vidtas utifrån kartläggningen ska dokumenteras i en likabehandlingsplan mot kränkande behandling, som utarbetas tillsammans av skolläda, lärare och elever. I framtagandet av likabehandlingsplanerna framkommer olika behov på skolorna som resulterar i skilda insatser till exempel utbildningar i normkritik, jämställdhet och rasism.

Stadens skolor arbetar löpande inom ramen för undervisningen och utbildningen med frågor som belyser mänskliga rättigheter (MR) och medmänskliga skyldigheter. Arbetet sker på olika sätt utifrån lokala förutsättningar och behov, i samverkan med flera olika parter. Arbetet sker både på skolan men kan också ske genom olika föreställningar, studiebesök och resor såväl inom som utanför landet. Nedan finns exempel på olika arbetssätt och aktiviteter vid stadens skolor.

- Vissa skolor arbetar med temaperioder där till exempel mänskliga rättigheter och skyldigheter lyfts fram i undervisningen i flera ämnen samtidigt. Aktiviteter kan då också ske utöver undervisningen, till exempel genom att elevföreningen och andra föreningar och verksamheter engageras.
- Skolor har storföreläsningar i aulan vid olika tillfällen, resor och teaterföreställningar inom området MR.
- Flera skolor deltar i olika projekt som belyser mänskliga rättigheter och medmänskliga skyldigheter. Inom gymnasieskolan pågår exempelvis inkluderingsprojekt mellan elever på nationella program och på språkintröduktion samt ”kubprojektet” i samarbete med

Raoul Wallenberg Academy, som syftar till att lära ut och levandegöra mänskliga rättigheter.

- Skolornas elevhälsoteam har en viktig uppgift, dels för att fånga upp när enskilda elever är utsatta, men också för att arbeta strategiskt med MR-frågor på skolorna. Alla skol-sköterskor har under år 2016 fått utbildning kring rasism.
- Utbildningsförvaltningen genomför årligen en studieresa med 30 gymnasieelever till Polen ("I Förintelsens spår"). Inför och efter resan har eleverna i uppgift att på olika sätt öka kunskapen bland övriga elever på skolan.
- Flera av stadens grundskolor har ett pågående arbete med våldspreventionsinsatser, i samarbete med socialtjänsten vid respektive stadsdelsförvaltning.
- Stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Rinkeby-Kista, Södermalm och Älvsjö har påbörjat ett våldspreventivt arbete utifrån ett genusperspektiv, i samarbete med organisationen MÄN genom programmet mentors in violence prevention (MVP). I detta ingår utbildning för stadsdelsteam/skolpersonal samt handledning och implementeringsstöd för MVP-arbetet på skolorna.

Dessa olika arbetsformer och insatser vid skolorna kommer att fortgå och vidareutvecklas framöver. Förvaltningen ska inventera det arbete som sker för att utifrån det kunna sprida goda exempel mellan skolorna.

Skolornas arbete följs upp utifrån gällande regelverk och utbildningsnämndens verksamhetsplanen genom mål och indikatorer men även genom tillsyn av Skolinspektionen. Inträffade händelser följs upp genom rapporteringssystemet KIA. Anmälningar om kränkande behandling följs också upp av huvudmannen. Dessa underlag ska framöver återkommande analyseras för att kartlägga lägesbilden, som en grund för beslut om vidare insatser.

Insatser utifrån stadens riktlinjer

Stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism pekar ut tre områden inom det främjande och förebyggande arbetet där utbildningsnämnden har ett särskilt ansvar (se rutan nedan). Dessa områden ligger väl i linje med de utvecklingsområden som

lägesbilden ovan pekar på, nämligen att i första hand informera och utbilda om förekomsten av våldsbejakande extremism, hur det känns igen och hur man ska agera när det upptäcks. Det behövs en bred medvetenhet om problematiken bland berörda medarbetare.

Utbildning ska därför erbjudas till anställda för att utveckla kompetensen kring hur identifieringen av extremistiska miljöer och individer bäst görs och vilka insatser och åtgärder som är mest lämpliga att genomföra när extremistiska miljöer har identifierats. Utbildningsinsatser ska prioriteras för de skolor där riskerna för våldsbejakande extremism är störst.

Ett förvaltningsgemensamt stödmaterial kommer att tas fram och spridas till samtliga skolor. Materialet ska avse såväl definitioner av våldsbejakande extremism som stöd kring hur skolorna bör agera. Information om material kommer att spridas till skollädaarna via befintliga informationskanaler. Dessa ansvarar därefter för vidare spridning och implementering inom respektive enhet. Även de fristående verksamheterna kommer att informeras om stödmaterialet via befintliga informationskanaler.

Utbildningsförvaltningen har påbörjat arbetet med att skapa en ny sida på Pedagog Stockholm där material och information om hur extremism och rasism kan motverkas samlas. Bland annat har Forum för Levande historia och Skolverket mycket information kring dessa frågor som förvaltningen kommer samla lättillgängligt för stadens pedagoger för att på så vis underlätta för dem att hitta vetenskapligt förankrat material och underlag.

Utbildningsförvaltningen samarbetar även med Statens medieråd som har i uppdrag av regeringen att driva och utveckla kampanjen No Hate Speech Movement vars syfte är att förebygga sexism, rasism, främlingsfientlighet och andra former av intolerans och värna demokratin mot våldsbejakande extremism genom att stärka barn och ungas medie- och informationskunnighet.

Utbildningsnämnden ska säkerställa att det i grund- och gymnasieskolan bedrivs ett aktivt arbete som främjar demokratiutveckling och mänskliga rättigheter och som därigenom motverkar våldsbejakande extremism.

Utbildningsnämnden ska tillse att yrkesgrupper inom skolan som arbetar med ungdomar aktivt verkar för demokratiska värderingar och alla människors lika värde och rättigheter och samtidigt förebygger våldsbejakande ideologier, rasism, främlingsfientlighet och andra former av intolerans. En förutsättning är att dessa yrkesgrupper har kunskaper om våldsbejakande extremistiska rörelser.

Utbildningsnämnden ska ansvara för att det finns och sprids relevant kunskapsmaterial och information som kan användas av stadens skolor, fritidshem, elevhälsan och andra miljöer där barn och unga befinner sig. Samordnaren ska kunna bistå i att ta fram relevant kunskapsmaterial.

Ur Stadens arbete mot våldsbejakande extremism Riktlinjer Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram

Förhindrande arbete

Enligt stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism ska utbildningsnämnden ”i samverkan med den centrala samordnaren och relevanta aktörer rikta särskilda informationsinsatser till skolor och fritidsverksamheter i områden där en riskbild har identifierats, vilka även kan inkludera föräldrar och anhöriga. Vid konkreta misstankar om risk för att barn och ungdomar kan komma att fara illa ska en orosanmälan göras till socialtjänsten.”

Utbildningsförvaltningen kommer att informera om rutinerna för hur skolan ska agera när problematiken har identifierats, för att säkerställa att orosanmälan görs till socialtjänsten. Vid misstanke att barnen hamnar i farozon för påverkan av våldsbejakande grupperingar ska elevhälsoteamet engageras. Samarbete med vårdnadshavare kring elevens kunskapsutveckling och utveckling av sociala färdigheter samt fysiskt och psykiskt mående ingår i skolans uppdrag och kontakter ska tas med vårdnadshavaren.

Samverkan

Den lokala samverkan är en grundpelare i arbetet mot våldsbejakande extremism. Samverkan ska ske regelbundet inom ordinarie samverkansformer och ska intensifieras vid behov. Samverkan ska omfatta relevanta aktörer som polis och stadsdelsförvaltning (inklusive socialtjänst).

Skolans krisledningsorganisation ska aktiveras när det finnas behov av det. Det är viktigt att elevhälsoteamet ingår i den och engageras i det operativa arbetet. Utifrån bedömning av allvarlighetsgrad och omfattning ska respektive skola även följa larmkedjan för att eventuellt aktivera den förvaltningsövergripande krisledningsorganisationen.

**Sammanfattningen av utbildningsnämndens åtgärder
mot våldsbejakande extremism, år 2017**

Åtgärd	Ansvarig
Fortsätta att vidareutveckla arbetssätt och arbetsformer som främjar demokratiutveckling och mänskliga rättigheter	Respektive skola
Inventera planerat och pågående arbete vid skolorna, som främjar demokratiutveckling och mänskliga rättigheter, för att utifrån detta kunna sprida goda exempel	Ledningsstaben i samarbete med berörda avdelningar
Följa upp att skolorna bedriver ett aktivt arbete som främjar demokratiutveckling och mänskliga rättigheter	Grundskoleavd. Gymnasieavd.
Analysera KIA-statistik utifrån aspekten våldsbejakande extremism	Planeringsenheten
Utveckla samverkan med Statens Medieråd, för informationsspridning	Ledningsstaben i samarbete med berörda avdelningar
Ta fram stödmaterial för vägledning och som grund för utbildningsinsatser	Planeringsenheten i samarbete med berörda avdelningar
Informera skolans personal om stadens riktlinjer och satsning samt om utbildningsnämndens handlingsplan och framtaget stödmaterial	Planeringsenheten Kommunikationsenheten Grundskoleavd. Gymnasieavd.
Informera fristående förskolor och skolor om stadens arbete mot våldsbejakande extremism	Förskoleavd. Uppföljningsenheten
Rikta särskilda informationsinsatser till skolor i områden där behov har identifierats	Respektive skola Planeringsenheten Kommunikationsenheten